రామాయణ, భారత, భాగవతాల్లో
జ్యోతిశ్శాస్త్ర విశేషాలు

(శకునశాస్త్రం, స్వప్నశాస్త్రం, సాముద్రిక శాస్త్రం, ముహూర్తశాస్త్రం, గ్రహచారం మొ॥)

డా॥ రేమెళ్ళ అవధానులు

విషయ సూచిక

అధ్యాయము-1
జ్యోతిశ్శాస్త్ర సంహితలు - వాటి ప్రాధాన్యత 1

అధ్యాయము-2
రామాయణంలో నిమిత్తశాస్త్ర, శకునశాస్త్ర విశేషాలు 12

అధ్యాయము-3
లంకా నగరంలో శకునాలు, అపశకునాలు 38

అధ్యాయము-4
మహాభారతంలో నిమిత్తశాస్త్ర, శకునశాస్త్ర విశేషాలు 58

అధ్యాయము-5
భాగవతంలో నిమిత్తశాస్త్ర, శకునశాస్త్ర విశేషాలు 61

అధ్యాయము-6
రామాయణంలో స్వప్నశాస్త్ర విశేషాలు 65

అధ్యాయము-7
రామాయణంలో సాముద్రికశాస్త్ర విశేషాలు 80

అధ్యాయము-8
భాగవతంలో సాముద్రికశాస్త్ర విశేషాలు 92

అధ్యాయము-9
రామాయణంలో గ్రహచార ప్రభావాలు 96

అధ్యాయము-10
రామాయణంలో ముహూర్తశాస్త్ర,
ప్రవేశ మార్గశాస్త్ర విశేషాలు 109

అధ్యాయము-11
ఉపసంహారం 124

ఉపయుక్త గ్రంథసూచిక 126

అధ్యాయము-1

జ్యోతిశ్శాస్త్ర సంహితలు - వాటి ప్రాధాన్యత

పరిచయము

సూర్యచంద్రులు సాక్షులుగా ప్రారంభమయిన కాలగణనం మహర్షుల దివ్యదృష్టితో గమనింపబడిన గ్రహ నక్షత్రాదుల గమన విశేషాలు, వివిధ దృష్టి సంయోగాలు, వాటి ప్రభావాలను కలుపుకొని మహా సముద్రం కంటే లోతైన విద్యగా జ్యోతిశ్శాస్త్రం రూపుదిద్దుకుంది.

సిద్ధాంత స్కంధం, జాతక స్కంధం, సంహితాస్కంధాలతో విలసిల్లే ఈ విద్య మూడు స్కంధాలతో ఉన్న మహా వృక్షంగా కూడ భావించ బడసాగింది. భవిష్యత్తును తెలుసుకోవడానికి గ్రహస్థితులు మాత్రమేకాక సంహితా స్కంధానికి చెందిన చాలా పద్ధతులను గుర్తించడం జరిగింది.

జ్యోతిష సంహితలు-వాని విశిష్టత

సంహిత అంటే 'కూర్పు' అని అర్థం. అనేక శాస్త్రాలలో ఉన్న విషయాలను క్రోడీకరించి అందించుటయే దాని లక్ష్యం. అందుచేత అనేక గ్రంథాలలోని అనేక విషయాలను స్పృశించడం జరుగుతుంది. అయితే ఈ క్రోడీకరణ ఏమీ చిన్న విషయం కాదు. నిజానికి, ఒక క్రొత్త గ్రంథాన్ని రచించడం కంటే ప్రాచీన విషయాలను సేకరించి, సంకలనం చేసి, సమన్వయం చేసి, క్రోడీకరించడమే చాల కష్టమైన పని.

సంహితలు అనగానే వేదాలు గుర్తుకు వస్తాయి. ఋగ్వేదం, యజుర్వేదం, సామవేదం, అథర్వణవేదములలో మొదటి భాగాలను సంహితలు అంటారు. వానిలో ఆయా వేదాలకు చెందిన మంత్రాలు ఒక పద్ధతిలో క్రోడీకరించబడి ఉంటాయి. అయితే, సంహితాపదం వేదాలకే పరిమితం కాదు. వైద్యానికి చెందిన గ్రంథాలలో కూడా ఈ పేరు కనిపిస్తుంది. ఉదాహరణకు, చరక సంహిత, శుశ్రుత సంహిత మొదలయినవి.

జ్యోతిష పరిభాషలో సంహిత అంటే జ్యోతిషానికి చెందిన విజ్ఞాన సర్వస్వంగా తీసుకోవలసి ఉంది. ఇందులో జాతక విభాగంతో బాటు మానవులకు ఉపయోగపడే అనేక శాస్త్రీయ అంశాల వివరణ కూడ చాలా బాగా ఉంది. అందుచేతనే ఈ సంహితను సామాజిక శాస్త్రంగా కూడా తీసుకోవచ్చు. మానవులకు ఉపయోగించే సమాజంలో ఉన్న వివిధ రకాల జ్ఞానాన్ని అందులో పొందు పరచడమే దానికి కారణము.

జరుగబోయే సంఘటనలకు సంబంధించిన జ్ఞానాన్ని సృష్టి అంతటా పరమేశ్వరుడు ప్రతిఫలిస్తూనే ఉంటాడు, ప్రకటిస్తూనే ఉంటాడు. అది గ్రహాల ద్వారా కావచ్చు, సాముద్రికం ద్వారా కావచ్చు, పువ్వుల ద్వారా కావచ్చు, పక్షుల ద్వారా కావచ్చు. జంతువుల ద్వారా కావచ్చు, రంగుల ద్వారా కావచ్చు, వాయుగమనం ద్వారా కావచ్చు. ఆ ప్రకటించిన జ్ఞానాన్ని, ఆ సంకేతాలను మనం అర్థం చేసుకొనడానికి సహాయపడేవే జ్యోతిష సంహితలు.

అపూర్వమైన మన ప్రాచీన గ్రంథాలను పరిశీలిస్తే, భవిష్యత్తును తెలుసుకోవడం సాధ్యమని, ఆ తెలుసుకోవడానికి చాలా మార్గాలు ఉన్నాయని బోధపడుతుంది. భవిష్యత్తులో జరగబోయే సంఘటనలను ఎనిమిది విధముల హేతువుల చేత ఫలితాన్ని తెలుసుకోవచ్చు అని నిర్ణయించారు.[1] (పంచాంగాల ప్రామాణికత, పు.11)

భవిష్యత్తును సూచించే హేతువులు

భవిష్యత్తును తెలిపే ఆ ఎనిమిది విధముల పద్ధతులు క్రింద ఇవ్వబడ్డాయి.[1]

1. అంతరిక్షము, 2. భౌమము, 3. అంగము, 4. స్వరము

5. వ్యంజనము, 6. లక్షణము, 7. ఛిన్నము, 8. స్వప్నము

వీనిలో కొన్ని దూరభవిష్యత్తును గుర్తించేవి ఉండగా కొన్ని దగ్గర భవిష్యత్తు గురించి, మరికొన్ని వెంటవెంటనే శుభాశుభములు తెలిపేవి ఉన్నాయి. వాటి వివరాలు ఈ క్రింద ఇవ్వబడ్డాయి.

1. అంతరిక్షము :–ఆకాశంలో సంచరించే రవి, గురుడు, శుక్రుడు

మొదలైన గ్రహాల సంచారాదుల వలన తెలుసుకోబడే భావ ఫలితాలు. ఇవి దూరభవిష్యత్తు చెప్పుటకు బాగా ఉపకరిస్తాయి.

2. భౌమము :- భూమియందు సంచరించే పశుపక్ష్యాదుల చేష్టలవలన, వాని వాని ప్రవర్తనల వలన, ప్రదక్షిణ, అప్రదక్షిణ సంచారాల వలన 15 రోజులనుండి 360 రోజులలోపు జరగబోయే వానిని తెలుసుకోవచ్చును. ఇది శకున శాస్త్రంలో భాగంగా ఉంటుంది.

3. అంగము :- శరీరములోని అంగ, ప్రత్యంగాల, చలనము (అదురుట) వలన, కలగబోయే మంచి చెడ్డలను తెలుసుకోవచ్చును. ఇవి పని ప్రారంభము నుండి పూర్తయ్యేలోపున చాలా తక్కువ సమయంలో శుభాశుభాలను తెలుపగలవు.

4. స్వరము :- గుర్రములు, ఏనుగులు, కాకులు, ఇతర జంతువులు, పక్షులు చేసే ధ్వనుల వలన, అరుపుల వలన మంచి చెడ్డలను అత్యంత స్వల్ప కాలమందు తెలుసుకోవచ్చును.

5. వ్యంజనము :- తమ తమ శిరస్సు, ముఖము మొదలైన అవయవములందు గల పుట్టుమచ్చలు, రేఖల ద్వారా శుభాశుభములు తెలుసుకోవచ్చును. ఈ పద్ధతి కాల విశేషంతో ప్రమేయం లేక స్థిరమైన ఫలితములను సూచిస్తుంది.

6. లక్షణము :- దీనినే సాముద్రికశాస్త్రం అంటారు. మనుష్య జీవితంలో ఆయా కాలములలో సంభవించే మంచి చెడ్డలను తెలియజేస్తుంది.

7. ఛిన్నము :- వస్త్ర - ఆయుధ, ఆభరణాది విశేషముల యొక్క లక్షణాలను బట్టి అతి శీఘ్రసమయమందు మంచి చెడ్డలను తెలుసుకోవచ్చు.

8. స్వప్నము :- నిద్రిస్తున్న సమయంలో మనస్సు శరీరాన్ని వదలి తిరుగుచూ అపూర్వ జ్ఞాన సంపదచేత జరగబోయే సంఘటనలను సేకరిస్తుంది. దీనికి ఒక సంవత్సరం వరకు కాలనియమం కలదు.

ఈ విధంగా మానవ జీవితంలోను, సృష్టిలోను కలగబోయే శుభాశుభ ఫలములను తెలుసుకొనుటకు మహర్షులు భిన్నపద్ధతులను

కనుగొన్నారు. అందుచేతనే ఇవి మహత్తరమైన శాస్త్రములయ్యాయి. ఈ రకమైన సంహితా గ్రంథాలలో వరాహమిహిరుని బృహత్సంహిత, నారద మహర్షి యొక్క నారద సంహిత మొదటి వరుసలో నిలుస్తాయి. ఇవి విజ్ఞానఖనులు మాత్రమేకాదు. భారతీయ సంస్కృతికి, జ్యోతిశ్శాస్త్రానికి మూలస్తంభాలు అని చెప్పవచ్చు. వీని ఆధారంగా ఏర్పడినవే శకున శాస్త్రము, నిమిత్త శాస్త్రము, లక్షణ శాస్త్రము, ప్రశ్న శాస్త్రము మొదలయినవి.

బృహత్సంహితలో శకునశాస్త్రం

వరాహమిహిరుడు తన గ్రంథంలో శకునశాస్త్ర అంశాలకు 11 అధ్యాయాలను కేటాయించి ఈ శాస్త్రము యొక్క ప్రాధాన్యతను చెప్పకనే చెప్పాడు. అతని అభిప్రాయంలో ఈ శాస్త్రం చాలా ప్రాచీనమయినది. ఇంద్రుడు, బృహస్పతి, శుక్రుడు, గరుడుడు మాత్రమేకాక, పరాశరుడు, గర్గుడు, భరద్వాజుడు, వసిష్ఠుడు మొదలయిన మహర్షులు కూడా దీనిని పరంపరగా అందించిన వారిలో ముఖ్యులు. అవంతీ రాజ్యాధిపతియగు శ్రీద్రవ్య వర్ధనుడు ఈ విషయముపై విస్తృతంగా రచనలు చేశాడు. సంస్కృత వాఙ్మయంలో ఈ శకునాల ప్రస్తావన విస్తారంగా కన్పిస్తుంది. సుదూర ప్రయాణాలకు వెళ్ళేవారంతా వీటిని జాగ్రత్తగా గమనిస్తూ ఉండేవారు. వరాహమిహిరుని ప్రకారము, జీవులు తాము చేసుకొన్న పుణ్యపాపముల ఫలితం భవిష్యత్తులో ఏ విధంగా పక్వానికి రాబోవుచున్నదీ ఈ శాస్త్రము ద్వారా తెలుస్తుంది. సరియైన జ్యోతిష్కుడు ఈ శకునాలను మూఢ నమ్మకాలుగా భావించడు. నిజానికి, శకునములచేత సూచించబడుచున్న అరిష్టాలను తప్పించుకోడానికి ఏవిధమైన శాంతి ప్రక్రియలు చేసుకోవాలో వాటిని సలహారూపంలో ఇస్తాడు. బృహత్సంహితలోని శకునాలకు చెందిన 11 అధ్యాయాలు ఈ పేర్లతో ఉన్నాయి.

86వ అధ్యాయము శాకునము

87వ అధ్యాయము అంతరచక్రమ్

88వ అధ్యాయము విరుతమ్ పక్షుల, జంతువుల అరుపులు

89వ అధ్యాయము శ్వచక్రమ్ కుక్కల వృత్తము

90వ అధ్యాయము శివారుతమ్	నక్కల అరుపులు
91వ అధ్యాయము మృగచేష్టితమ్	క్రూరమృగముల ప్రవర్తన
92వ అధ్యాయము గవేంగితమ్	ఆవులచే సూచితము
93వ అధ్యాయము అశ్వేంగితమ్	గుర్రములచే సూచితము
94వ అధ్యాయము హస్తిచేష్టితమ్	ఏనుగుల ప్రవర్తన
95వ అధ్యాయము వాయసవిరుతమ్	కాకుల అరుపులు
96వ అధ్యాయము శాకునోత్తరమ్	

కాలామృతంలో శకునములు

'కాలామృతం' అనే గ్రంథంలో శకునాలను గురించి చాలా వివరాలు లభిస్తున్నాయి. పక్షుల పేర్లు, జంతువుల పేర్లు వాటి గమనాలు గురించి కూడా వివరాలు ఉన్నాయి.

శుభశకునములను సూచించు పక్షులు

"ప్రసిద్ధములైన భారద్వాజము, నెమలి, చెముడు కాకి, ముంగిస మొదలైన వాని యొక్కయు, అముఖ్యములైన కాకాదుల యొక్కయు ప్రదక్షిణ గమనము, ఊర్ధ్వగమనము, సమీపస్థితియు శుభకరము.[2]

భారద్వాజ మయూర చాషనకులాముఖ్యాస్త్వముఖ్యాః ఖగాః
తేషాంచోర్ధ్వగతిః ప్రదక్షిణగతిః సమ్యక్సమీపస్థితిః ।
ఏకస్యైవగతిశ్శుభాథ యుగపన్నైవోభయోశ్చేద్ధతిః
తార్క్ష్యక్షీర సృగాల కుక్కుటశునాం వామాగతిస్త్వర్థదా॥

(కాలామృతం, 206)

పైన పేర్కొన్న వానిలో ఒక్కొక్కటిగా వెళ్ళిన – అశుభము; గరుడపక్షి, పాలపక్షి, నక్క, కోడి, కుక్క – కుడినుండి ఎడమవైపు వెళ్ళినచో ప్రయాణకర్తకు ధనప్రదము."

మృగచేష్టితము

క్రూరమృగముల దర్శనము వలన కలిగే కొన్ని ఫలితాలను ఈ క్రింది విధంగా వర్ణించారు.

"క్రూర (వన్య) మృగం నగర వాకిట దగ్గర ఉంటే, నగరం ముట్టడి కాబోతోందని తెలుసుకోవాలి. నగరంలో ప్రవేశిస్తే, నగరం ధ్వంసం అవుతుంది. తనతోపాటు పిల్ల జంతువు కూడా వస్తే, మృత్యువు, అది మరణిస్తే, భయం, ఇంట్లో ప్రవేశిస్తే, బంధనము సూచించబడతాయి."

వన్యేసత్త్వే ద్వారసంస్థే పురస్యరోధోవాచ్యః సంప్రవిష్టే వినాశః।
సూతే మృత్యుః స్యాద్భయం సంస్థితే చ గేహం యాతే
బంధనం సంప్రదిష్టమ్॥ (బృ.సం. 91-3)

కాకరుతము

"కాకులు సవ్యంగా ఎగురుతూ ఉంటే, వ్యక్తికి తన బంధువుల దగ్గర నుండి భయం, అపసవ్యంగా తిరుగుతూ ఉంటే శత్రువుల దగ్గర నుండి భయం, అత్యాకులంగా (ఒక వరుసను అనుసరించకుండగా) తిరుగుతూ ఉంటే, సుడిగాలి వస్తాయి."

సవ్యేన ఖే భ్రమద్భిః స్వభయం విపరీత మండలైశ్చ పరాత్।
అత్యాకులం భ్రమద్భిర్వాతోద్భ్రామో భవతి కాకైః॥ (బృ.సం. 95-10)

శకునాల వర్గీకరణ

వరాహమిహిరుడు తన శకున శాస్త్రంలో శకునాలను వర్గీకరించి వాటికి కొన్ని విశిష్టమైన పేర్లు పెట్టాడు. తీవ్రమైన వాయుప్రసారము, ఎదురుగాలిని వాత దీప్తములు అంటాడు. సూర్యునికి ఎదురుగా ఉన్న దిశను అర్క దీప్తము అని; మెరుపు, ఉల్క, వాయువులకు ఎదురుగ ఉన్న దిశను గతి దీప్తమని చెప్పాడు. కొన్ని పదార్థములు విరిగి ఉన్నను, పగిలి ఉన్నను, మండి ఉన్నను, మురికిగా ఉన్నను, వాటిని స్థాన దీప్తములని తెలియజేశాడు. ఇక, నిర్జీవమైన, స్పృహలేని, లేక పాక్షికంగా స్పృహ ఉన్న వస్తువులను భావదీప్తములని, స్పష్టతలేని, సాగదీసిన మాటలు, నీరసముగ ఉన్న, ముక్కలు చెక్కలుగా ఉన్న సంభాషణలను/శబ్దములను స్వరదీప్తములని వివరించాడు.

టపటపలాడునట్లు రెక్కలను విదల్చుచున్న ముక్కుపుటములను

కదల్చుచున్న, గట్టిగా అరుస్తున్న, లేక చెట్ల బెరడును కొట్టుచున్న పక్షులు చలన దీప్తముల వర్గములోనికి వస్తాయని అన్నాడు. ఈ విధంగా శకున శాస్త్రము గురించి తెలుసుకోవలసినది చాల ఉన్నది.

శకున భాగానికి వ్యాఖ్యానం పూర్తి అయిన సందర్భంలో వ్యాఖ్యాత భట్టోత్పలుడు ఇట్లా వ్రాస్తాడు– "ఆచార్య వరాహమిహిరుడు రచించిన "శకున సాగరాన్ని" శిష్యులు సులభంగా దాటడానికి భట్టోత్పలుడు తన వ్యాఖ్యానం అనే నౌకను అందించాడు."

శకున ఫలితాన్ని ప్రకటించే ముందు గమనించవలసిన అంశాలు

పక్షుల, జంతువుల అరుపులను వినుటయందు, విశ్లేషించుట యందు నైపుణ్యము గల వ్యక్తి శకున ఫలితాన్ని ప్రకటించేముందు గమనించవలసిన అంశములను వరాహమిహిరుడు ఈ విధంగా తెలియజేస్తాడు.

"దిక్కు, ప్రదేశము (శుభము, అశుభము), గమనము (చేష్ట), శబ్దము (భుగభుగధ్వని/నిశ్శబ్దము), వారము, నక్షత్ర లక్షణము (ధ్రువ, మృదు, దారుణ, క్షిప్ర, ఉగ్ర, చర, సాధారణ), ముహూర్తము (48 నిమిషముల సమయము), హోరా (15 డిగ్రీల దూరము), కరణము (బవ), లగ్నము, అంశలు (సప్తాంశ, నవాంశ, ద్వాదశాంశ, త్ర్యంశాంశ), రాశి (చర, స్థిర, ద్విస్వభావ రాశి) అంశములను, వాటి బలాబలాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని శకున ఫలితమును ప్రకటించవలెను."

దిగ్దేశ చేష్టా స్వరవాసరర్క్ష
ముహూర్త హోరా కరణోదయాంశాన్ ।
చరస్థిరోన్మిశ్రబలాబలంచ
బుద్ధ్వా ఫలాని ప్రవదేద్రుతజ్ఞః ॥ (బృ.సం. 96–1)

నిమిత్త శకున శాస్త్రాలపై సీతాదేవి, వాల్మీకి వ్యక్తం చేసిన అభిప్రాయములు

సీతాదేవి తన తండ్రియైన జనక మహారాజు దగ్గర ఉండే విద్వాంసుల వద్ద శకునశాస్త్రము, నిమిత్త శాస్త్రము మొదలైనవి క్షుణ్ణంగా చదువుకొనినట్లు

రామాయణంలో అనేకచోట్ల పేర్కొనబడింది. ఈ శకున, నిమిత్తాదుల ప్రామాణికతపై సీతాదేవి అనిన వాక్యాన్ని పరిశీలించవలసి ఉన్నది.

సీతాదేవిని అపహరిస్తున్న రావణుని జటాయువు తీవ్రంగా ఎదిరించాడు. చివరకు రావణుడు తన ఖడ్గంతో జటాయువు యొక్క రెండు రెక్కలను, పాదములను నరికివేస్తాడు. దానితో జటాయువు నేలకూలాడు. అప్పుడు సీతాదేవి దుఃఖిస్తూ ఈవిధంగా అంటుంది.

"నిమిత్తము (ఉత్పాతములు మొదలైనవి). లక్షణము (సాముద్రిక శాస్త్రము), స్వప్నము, పక్షుల అరుపులు మరియు దర్శనము మొదలైనవి మానవులకు రాబోవు సుఖ దుఃఖములను తప్పక సూచించుచుండును."

నిమిత్తం లక్షణం స్వప్నం శకుని స్వర దర్శనమ్
అవశ్యం సుఖదుఃఖేషు నరాణాం పరిదృశ్యతే ॥

(అరణ్య 52-2)

దీనిపై వాల్మీకి మహర్షి చెప్పిన వాక్యాలను చూద్దాం !

"సీతాదేవికి శోకమును తొలగించి ధైర్యమును గూర్చునవి, సత్ఫల దాయకములుగా లోకప్రసిద్ధములు, ఇదివరకు పెక్కుమారులు శుభకరము లని పరీక్షింపబడి నిర్ణయింపబడినవియు నగు నిమిత్తములు అనేకములు కన్పడినవి."

శోకానిమిత్తాని తథా బహూని
ధైర్యార్జితాని ప్రవరాణి లోకే ।
ప్రాదుర్నిమిత్తాని తదా బభూవుః
పురాపి సిద్ధాన్యుపలక్షితాని ॥ (సుందర 28-20)

ఆత్మ హత్యకు సిద్ధమవుతున్న సీతాదేవికి శుభశకునములు కనపడిన సందర్భములో వాల్మీకి ఇట్లా అంటాడు.

"సీతాదేవికి కనపడిన ఈ శకునములు ఇదివరలో సత్ఫల సూచకములుగా ప్రసిద్ధి కెక్కినవే. కనుక తనకు శుభములు కలుగు

బోవుచున్నవని భావించుచు చక్కని కనుబొమలు గల సీతాదేవి, ఎండకు ఎండి, గాలికి ఎగిరిపోయిన విత్తనము వర్షము పడగానే మొలకెత్తినట్లు మిక్కిలి సంతోషించెను."

ఏతైర్నిమిత్తై రపరైశ్చ సుభ్రూః
సంబోధితా ప్రాగపి సాధుసిద్ధైః ।
వాతాతపక్లాంతమివ ప్రణష్టం
వర్షేణ బీజం ప్రతిసంజహర్ష ॥ (సుందర 29-6)

నిమిత్తములు, శకునములు ఎవరి ప్రేరణ వలన సంభవిస్తాయి?

ఈ సందర్భములో ఒక మాట చెప్పాలి. శరీరంలోని విభిన్న అంగములు అదరినవి అని సామాన్యంగా అంటూ ఉంటాము. ఆ విధంగా పలికే వాక్యానికి అర్థాన్ని ఆలోచించాలి. ఆ భాగాలు స్వతంత్రంగా అదిరినవా? లేక ఎవరి ఆదేశానుసారమైనా అదిరినవా ? ఈ విధమైన విమర్శచేస్తే- శరీరంలోని విభిన్న భాగాలు తమకు పూర్వమే నిర్దిష్టమైన క్రియలలో నిమగ్నమయి ఉండటానికి అవకాశం ఉంది. అదరడం అనేది వాటికి సహజముగా నిత్యముగా విధించబడిన క్రియ కాదు. అందుచేత అదరడానికి వానికి స్వాతంత్ర్యము లేదు.

ఎవరిదైనా ప్రేరణచేత శరీరంలోని భాగాలు అదిరినవి అని అనుకొనినపుడు - ఆ ప్రేరకుడు ఎవరు అయి ఉండాలి ? ఆ ప్రేరణ ఎప్పుడు సంభవిస్తుంది? అది కూడ ఎవరికి కలగాలి - ఇటువంటి ప్రశ్నలు వస్తాయి. వానికి అన్నింటికి సమాధానం - ప్రేరకుడు పరమేశ్వరుడే. అతడు సర్వాంతర్యామి గనుక, ఎవరికి ప్రేరణ కలిగించాలి, ఎవరి యొక్క శరీరంలో ఏ శరీరభాగాన్ని అదిరించాలి, అని నిర్ణయించేది కూడా ఆయనే. కర్మసిద్ధాంతం అనేది ఉంది కనుక కర్మఫలం అనుభవించే సమయానికి ముందు ఈ అదరుట జరుగుతూ ఉంటుంది.

ఆ కర్మఫలం అనుభవించే ప్రతిభోక్తకి ఏ విషయం యొక్క ఫలాన్ని అనుభవించబోవుచున్నాడో అవగాహనకు రానక్కరలేదు. తనకి శుభం

జరుగబోతోంది లేక పూర్తిగా అశుభం జరుగబోతోంది అనే విషయం స్వానుభవ పూర్వకంగా తెలుస్తుంది.

ఇందులో సూచించబడింది – ఒక్కొక్క సంఘటనకు ఒక్కొక్క రకమైన ప్రేరణ (అదరుట) ఉండవచ్చు. ప్రతిసారీ అదేరకంగా ఉండనక్కర లేదు. ఒకసారి ఒక సంఘటనకు అనుభూతిని పొందిన వ్యక్తులందరికీ తరువాతి సంఘటనలలో కూడ అనుభూతి సమానంగా కలగాలని నియమం కూడా లేదు.

నిమిత్తములు పూర్వమే శాస్త్రీయంగా పరీక్షింపబడినవి అనుటకు ఆధారాలు

నిమిత్త శాస్త్రం ఆధారంలేని, అభూత కల్పనలతో కూడిన, అనాగరిక జీవన విధానం కాదు. లేక ఊహా జనిత వాక్యాలు కావు.

ఈ శాస్త్రము సాధుపురుషులచేత పరీక్షించబడి, వారి అనుభవాలతో సమన్వయించబడిన శాస్త్రము. ఇదే విషయాన్ని వాల్మీకి మహర్షి మరల మరల ఉద్ఘాటిస్తున్నాడు.

సుందరకాండలోని 28వ సర్గలోని 20వ శ్లోకంలో శకునాల గురించిన వివరాల్లో 'సిద్ధాని' అనే పదం ఉంది. అంటే, జరిగి తీరుతాయి. ఇందులో అనుమానం లేదు. ఇది సిద్ధాంతం. ఇది ఆఖరిమాట అనే అర్థాలు అన్నీ వస్తాయి. 'ఉపలక్షితాని' అనే పదం కూడా ఉంది. జాగ్రత్తగా పరిశీలించబడి చూడబడినవి. అంటే ఈ ఫలం ఈ శకునం వలననే సూచించబడిందా లేక వేరొక శకునం చేత సూచించబడినదా, అనే విశ్లేషణతో కూడిన పరిశీలన.

వాల్మీకి 29వ సర్గ 6వ శ్లోకంలో కూడా 'సిద్ధ' శబ్దాన్ని ఉప యోగిస్తాడు.

శాస్త్రీయ విశ్లేషణలో ఈ ప్రక్రియ చాలా ప్రధానమయింది. 'అన్వయ' 'వ్యతిరేకము'లను రెంటింటిని ఒప్పించాలి. 'అన్వయం' అంటే ఈ పని ఈ కారణము వలననే సిద్ధించినది అని నిర్ణయించుట. 'వ్యతిరేకం' అంటే ఈ పని మరి ఏ ఇతర కారణము చేతను సాధ్యము కాదు అని నిర్ణయం

చేయుట. ఈ రెండు పద్ధతుల వలననూ కూడా నిర్ణయింపబడిన వానిని 'సిద్ధము' అని అనవలసి ఉన్నది. ఈ పద్ధతిని 'ఉపలక్షితము' అని గ్రహించవలసి ఉన్నది.

ప్రాచీన భారతీయ వాఙ్మయములో ముఖ్యంగా శాస్త్ర చర్చలలో ఏదైనా ఒక విషయం ప్రస్తావించబడితే, దాని ప్రామాణికతను వివరించవలసి ఉన్నది. ఆ ప్రమాణాలలో 'ఆప్తవాక్యం ప్రమాణం' అనే వచనం ప్రకారం ఆప్తుల వాక్యాన్ని ప్రమాణంగా గ్రహించవలసిందిగా శాస్త్రం చెబుతోంది. మరి ఆప్తులు అంటే ఎవరు ? ఆప్తుని లక్షణం ఏమిటి ? అనే ప్రశ్నకు నిర్నిబంధంగా (ఏ నిబంధనలూ, ఏ బంధాలు కూడా లేకుండా) అవతలివారి శ్రేయస్సును, అవతలి వ్యక్తి యొక్క హితాన్ని కోరే / కోరి చెప్పే, వ్యక్తిని ఆప్తుడు అంటారు. ఆ శ్రేయస్సును కోరే వ్యక్తి చెప్పే మాటను ఆప్త వాక్యం అంటారు. ఆ చెప్పేమాట, వినే వ్యక్తికి చెవికి ఇంపుగా ఉంటుందా లేక కటువుగా ఉంటుందా, అనేది ఈ ఆప్తుడు ప్రధానంగా తీసుకోడు. తాను ఉద్దేశించిన వ్యక్తికి ఏది మంచి, ఏది చెడు అనే విశ్లేషణచేసి మంచియే జరగాలని కోరుకొనే వ్యక్తి, దానికి తగు మాటలతో తెలియజేస్తాడు. ఉదాహరణకు ప్రతి తండ్రి, కొడుకు యొక్క శ్రేయస్సునే ఎప్పుడూ కోరుకుంటూ ఉంటాడు. కొడుకు చెడు ప్రవర్తనలలోనికి ఆకర్షింపబడు చున్నప్పుడు, తండ్రి స్థానంలో ఉన్న వ్యక్తి హితాన్ని తప్పక ఉపదేశిస్తాడు. పుత్రునికి తండ్రి ఆప్తుడు. వేదము, శాస్త్రము ఆప్తులవలె ఉపదేశిస్తాయి. శకున శాస్త్రము కూడ ముందు జరగబోయే సంఘటనలను సూచనప్రాయంగా తెలియజేసి ఉత్తేజితుల్ని గావిస్తుంది.

నిమిత్తముల వలన లాభములు

కష్టంలో ఉన్నవారు మానసికంగా ఎంతో వ్యధచెందుతూ ఉంటారు. ఆ కష్టం యొక్క తీవ్రతను బట్టి ఎంతో క్రుంగిపోయి ఉంటారు. అటువంటి పరిస్థితులలో శుభశకునాలు కనిపిస్తే, వారికి ధైర్యం కలుగుతుంది. మానసిక పరిస్థితిలో కొంచెం మార్పు వస్తుంది. కష్టాలను తట్టుకొనే ఆత్మ విశ్వాసం పెరుగుతుంది.